

uczestników na ostatnią już przerwę kawową połączoną z tzw. zimnym bufetem (oficjalnie wydarzenie to ujęto w ramy czasowe 11:45-12:15).

Wrocławskie spotkanie badaczy dziejów antycznych przeszło do historii. Jego uczestnicy z pewnością wywieźli ze stolicy Dolnego Śląska miłe wspomnienia. Konferencja była bardzo dobrze przygotowana, podobnie jak wydarzenia towarzyszące, szczególnie te o charakterze kulinarnym. Za włożony trud należą się więc pracownikom Zakładu Historii Starożytnej Instytutu Historii UWr słowa najwyższego uznania. Warto dodać, że przez cały czas trwania wrocławskiego spotkania było słonecznie i ciepło. W ten sposób pogoda wsparła wysiłki organizatorów.

Piotr Kochanek, Lublin – KUL

**„Mariologia Ojców Kościoła” – spotkanie Sekcji Patrystycznej
(Olsztyn, 19-22 września 2021)**

**„Mariology of the Church Fathers” – Meeting of the Polish Patristic Section
(Olsztyn, September 19-22, 2021)**

Po rocznej przerwie spowodowanej pandemią COVID-19, w dniach 19-22 września 2021 roku odbył się po raz pierwszy na terenie Świętej Warmii w Olsztynie zjazd polskich patrologów i badaczy antyku chrześcijańskiego zrzeszonych w Sekcji Patrystycznej przy Komisji Nauki Wiary Episkopatu Polski. Pierwotnie tematyka ta miała zostać podjęta w Kodniu na ziemi podlaskiej rok wcześniej, jednak wspomniane okoliczności epidemiczne, a także pożar domu pielgrzyma, uniemożliwiły odbycie się tego wydarzenia, w związku z czym polscy patrologowie przyjęli zaproszenie gospodarza archidiecezji ks. abp. dr. Józefa Górzyńskiego oraz dwóch patrologów pochodzących z Olsztyna, na co dzień zatrudnionych na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II: ks. prof. dr. hab. Mariusza Szrama i ks. dr. hab. Marcina Wysockiego prof. KUL, aby spotkać się na terenie Archidiecezji Warmińskiej. Tym razem gościny patrologom użyczyło Wyższe Seminarium Duchowne Metropolii Warmińskiej „Hosianum” położone wśród lasów i jezior w olsztyńskiej dzielnicy Redykajny.

Tradycyjnie pierwszy dzień zjazdu przeznaczony był na zwiedzanie terenów, które były miejscem obrad. Grupa patrologów wyruszyła wcze-

snym rankiem najpierw do Głotowa, warmińskiego sanktuarium eucharystycznego, słynnego z kalwarii urokliwie położonej w specjalnie utworzonym przez ludność wąwozie, a następnie do pobliskiego Dobrego Miasta, gdzie zwiedzili kompleks zabudowań kapituły dobromiejskiej pod przewodnictwem ks. prał. Stanisława Zinkiewicza, proboszcza i prepozyta dobromiejskiego. Kolejnym etapem na pielgrzymim szlaku był Lidzbark Warmiński, niegdyś stolica diecezji i siedziba biskupa, gdzie zwiedziliśmy zamek biskupów warmińskich, a następnie udaliśmy się do pobliskiego Stoczek Klasztorne, który przez prawie rok (1953-1954) był miejscem internowania bł. Kardynała Stefana Wyszyńskiego. U stóp Najświętszej Maryi Panny Matki Pokoju, pod przewodnictwem Prezesa Sekcji ks. prof. Bogdana Czyżewskiego, sprawowaliśmy Mszę Świętą, polecając Maryi trudny czas epidemii, naszą Ojczyznę i polskich patrologów. Dzięki gościnności Księży Marianów, którzy są kustoszami sanktuarium, wzmocniliśmy także swe siły cielesne kawą i ciastem. Ostatnim etapem pielgrzymowania po Archidiecezji Warmińskiej był Frombork – stolica archidiecezji i jej wzgórze katedralne. Najpierw jednak uczestnicy zakosztowali na obiad, jak przystało na miejsce nad Zalewem Wiślanym, świeżej rybki w jednej z fromborskich restauracji. Po zwiedzeniu odnowionej już w znacznym stopniu katedry i wzgórza oraz pałacu biskupów warmińskich uczestnicy objazdu ruszyli w drogę powrotną ku Olsztynowi, gdzie kolacją rozpoczęło się oficjalnie kolejne spotkanie polskich patrologów.

Kolejny dzień (wtorek, 21.09) rozpoczął się jednak znowu od zajęcia miejsc w autokarze i krótkiej podróży, tym razem do oddalonego od Olsztyna o ok. 20 km Gietrzwałdu, miejsca jedynych w Polsce oficjalnie uznanych przez Kościół objawień maryjnych. Nie ma bowiem lepszego miejsca na ziemi warmińskiej, gdzie można byłoby rozważać, w jaki sposób Ojcowie Kościoła mówili o Maryi i jej roli w planie zbawienia, niż ta podolsztyńska wieś, gdzie w 1877 roku Maryja przemówiła po polsku. Oficjalnie zjazd badaczy rozpoczął się Mszą Świętą koncelebrowaną w bazylice przez obrazem Pani Gietrzwałdzkiej pod przewodnictwem ks. abp. dr. Józefa Górzyńskiego, metropolity warmińskiego, który również wygłosił homilię, podkreślając rolę Maryi w roku liturgicznym i konieczność refleksji nad tą rolą.

Następnie uczestnicy udali się do archidiecezjalnego domu rekolekcyjnego *Domus Mariae*, gdzie, po spożyciu śniadania, rozpoczęły się obrady naukowe. Zapoczątkował je słowami powitania i wprowadzenia w tematykę ks. prof. Bogdan Czyżewski, prezes sekcji, głos po raz wtóry zabrał również ks. abp. Józef Górzyński, który raz jeszcze powitał gości i osadził

poruszaną tematykę w kontekście miejsca, w którym odbywały się obrady. Pierwszej sesji przewodniczył ks. dr hab. Piotr Szczur z KUL, a podczas niej swe referaty przedstawili ks. prof. dr hab. Marek Starowieyski (UW) – „Wprowadzenie do mariologii patrystycznej”, ks. dr hab. Marcin Wysocki, prof. KUL – „Figura Maryi w pastoralnym przepowiadaniu Ojców Kościoła” oraz ks. dr hab. Waldemar Turek (Watykan) – „Najstarsze patrystyczne świadectwa refleksji mariologicznej (Ignacy Antiocheński, Justyn męczennik, Ireneusz z Lyonu)”. Po wystąpieniach miała miejsce krótka dyskusja. Przed opuszczeniem Gietrzwałdu uczestnicy zapoznali się z historią objawień, modlili się w ich miejscu oraz udali się do cudownego źródła, po czym nastąpił powrót do olsztyńskiego seminarium duchownego.

Popołudniu miała miejsce druga sesja naukowa tego dnia. Odbyła się ona już w gmachu seminarium duchownego, w auli im. ks. abp. Józefa Kowalczyka, jednego z najznamienitszych absolwentów „Hosianum”. Przewodniczył jej ks. dr hab. Tomasz Skibiński, prof. UKSW, a swoje przedłożenia wygłosili ks. prof. dr hab. Leszek Misiarczyk (UKSW) – „Maryja jako piękna owieczka w *Homilii Paschalnej* Melitona z Sardes”, ks. dr hab. Michał Kieling, prof. UAM – „Mariologia Orygenesusa na podstawie jego *Homilii o Ewangelii św. Łukasza i Komentarza do Ewangelii według Mateusza*” oraz ks. dr Wojciech Kamczyk (UŚ) – „Mater et Virgo. Maryja i Kościół w duszpasterskiej myśli Ambrożego z Mediolanu i Augustyna z Hippony”. Po referatach odbyła się dyskusja, a także – zgodnie z tradycją – przedstawiciele poszczególnych środowisk naukowych przedstawili tematykę prowadzonych badań oraz najnowsze i planowane publikacje.

Głównym punktem pierwszego dnia obrad była uroczystość wręczenia panu mgr. inż. Wojciechowi Stawiszyńskiemu księgi jubileuszowej z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin. Zgodnie z tradycją Sekcja Patrystyczna honoruje swych członków księgą jubileuszową, którą jest jeden z tomów „Vox Patrum”. Tym razem, jako księga jubileuszowa, został przygotowany tom 79, liczący 604 strony, na który złożyły się – oprócz stałej części oficjalnej z listami gratulacyjnymi, życiorysem i bibliografią – 24 artykuły naukowe oraz 5 tłumaczeń tekstów starożytnych. Pan Wojciech Stawiszyński, który na uroczystość przybył ze swą małżonką Małgorzatą, jest niezmordowanym twórcą wszelkiego rodzaju bibliografii patrystycznych, także przygotowywanych do „Vox Patrum” (zob. M. Wysocki, *Bibliografia prac Wojciecha Stawiszyńskiego*, VoxP 79 (2021) s. 23-25), które służą badaczom antyku chrześcijańskiego i stały się powodem, że księga jubileuszowa została zadedykowana

temu chemikowi z wykształcenia oraz działaczowi opozycji antykomunistycznej.

Uroczystość prowadził prezes Sekcji Patrystycznej, a głos zabrał najpierw ks. Piotr Szczur, który przedstawił życiorys Jubilata, a następnie laudację wygłosił ks. dr hab. Janusz Lewandowicz (Łódź), podkreślając przede wszystkim początki „miłości” do Ojców Kościoła, która zrodziła się u jubilata w czasach działalności w podziemiu antykomunistycznym i trwa do dzisiaj. Następnie piszący te słowa, jako redaktor naczelny „Vox Patrum”, zaprezentował najnowszy tom czasopisma stanowiący księgę jubileuszową, po czym wraz z ks. prof. Czyżewskim dokonał uroczystego wręczenia specjalnie przygotowanego na tę okazję egzemplarza książki jubileuszowej. W dalszej kolejności głos zabrali przedstawiciele poszczególnych środowisk patrystycznych, którzy dołączyli się z życzeniami i gratulacjami. Na koniec uroczystości głos zabrał dostojny jubilat, który podziękował za przyznane mu wyróżnienie i życzenia, ale przede wszystkim podzielił się z uczestnikami swoimi wspomnieniami i pracą, którą wciąż kontynuuje. Dopelnieniem uroczystości był uroczysty bankiet ku czci jubilata.

Ostatni dzień spotkania polskich patrologów rozpoczął się od Mszy Świętej koncelebrowanej w kościele seminarijnym pod przewodnictwem ks. abp. dr. Edmunda Piszczka, arcybiskupa seniora. Przedpołudnie zaś wypełnił dalszy ciąg naukowych zamyśleń nad mariologią patrystyczną. Tym razem pod okiem ks. Michała Kielinga głos zabrali dr Magdalena Józwiak (Wrocław) – „Illuminatrix – stella maris – domina? (św. Hieronim). Patrystyczna interpretacja imienia Maria – wybrane hipotezy”. ks. dr hab. Paweł Wygralak, prof. UAM – „Maryja w teologicznej refleksji Ildefonsa z Toledo”, ks. dr Arkadiusz Nocoń (Watykan) – „Maryja w Apokryfach Nowego Testamentu” oraz ks. prof. dr hab. Józef Grzywaczewski (UKSW) – „Maryja jako hetmanka na podstawie Akatysty”. Po dyskusji zostały omówione sprawy bieżące sekcji oraz dokonano podsumowania tegorocznego zjazdu, który odbył się mimo wciąż panującej pandemii i wyrażono nadzieję, że przyszłoroczny zjazd, który będzie miał miejsce we Wrocławiu, odbędzie się już bez przeszkód. Podkreślono także, że przedstawione referaty, jak i głosy w dyskusjach, pokazały, jak ważną, a jednocześnie nieco zaniedbaną w badaniach patrystycznych, jest mariologia, namysł nad którą powinien mieć nie tylko wymiar teoretyczny, ale również praktyczny. Konieczne są dalsze studia nad myślą mariologiczną Ojców Kościoła.

Zjazd polskich patrologów na Świętej Warmii przeszedł do historii i był w wielu wymiarach historyczny: po raz pierwszy w Olsztynie, po raz pierwszy w pandemii i po roku przerwy. Pozwolił jednak, oprócz zagłębienia się

w mariologię Ojców Kościoła, przede wszystkim poznać częstokroć zawile i trudne dzieje Warmii i jej mieszkańców, którzy od wieków maryjność mieli niejako wpisaną w swoją wiarę, o czym świadczą znane sanktuaria maryjne – Święta Lipka, Stoczek Klasztorny i Gietrzwałd. Nie dziwne zatem, że owocne i głębokie dyskusje nad mariologią patrystyczną odbyły się właśnie tam, na ziemi, która nie bez powodu nosi nazwę Świętej Warmii.

Ks. Marcin Wysocki, Lublin – KUL

**Posiedzenia Komisji Bizantynologicznej Polskiego Towarzystwa
Historycznego (KB PTH) w roku akademickim 2020/2021**
Meetings of the Byzantine Commission of the Polish Historical Society
in the Academic Year 2020/2021

W sobotę 20 lutego 2021 roku odbyło się po ponad rocznej przerwie (ostatnie spotkanie Komisji miało bowiem miejsce w sobotę 23 listopada 2019 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim) spowodowanej ogłoszeniem przez rząd (11 marca 2020 roku) stanu epidemii, kolejne posiedzenie KB PTH. Było to pierwsze w jej historii spotkanie on-line (na platformie MS Teams), które zgromadziło 66 członków Komisji oraz tzw. gości. Zebranie prowadził przewodniczący KB PTH, prof. dr hab. Maciej Kokoszko (UŁ).

Spotkanie rozpoczęło się zgodnie z planem o godzinie 11:30. Jego pierwsza część (11:30-12:05) miała charakter wprowadzenia. Na wstępie prof. M. Kokoszko, witając wszystkich obecnych, stwierdził, że spotkanie to ma na celu swego rodzaju nadrobienie zaległości Komisji, której dwa spotkania (jesienne i wiosenne) w 2020 roku nie doszły do skutku. To zwiędłe wprowadzenie przewodniczącego zostało trzykrotnie przerwane krótkimi uzupełniającymi uwagami uczestników. W kolejności zabierania głosu byli to prof. dr hab. Adam Łajtar (UW), dr Andrzej Kompa (UŁ, sekretarz KB PTH) oraz prof. dr hab. Kazimierz Iłski (UAM, wiceprzewodniczący KB PTH). Następnie prof. M. Kokoszko przekazał wiadomość o zgonie trzech wybitnych bizantynistów: (1) prof. Cyryła Mango (14 IV 1928-8 II 2012), nestora światowej bizantynistyki i bodajże najwybitniejszego badacza tego okresu z przełomu XX i XXI wieku, którego